

[Undervisningsministeren.]

hr. Axel Kristensen i, at her ligger der et påtrængende problem — og et problem, der har forbindelse med spørgsmålet om seminarielærerne.

Der er imidlertid en hel del områder, som man ikke her kan komme ind på, og jeg er naturligvis villig til i udvalget at give alle de oplysninger, det er muligt at give. Der vil være usikkerhed forbundet med spørgsmålet om virkningerne netop under hensyntagen til det kommunale princip, og jeg vil gerne sige til det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen, at det er ikke så let, som det ser ud til — for vi har prøvet disse ting — at få oplysningerne frem. Men jeg skal give yderligere oplysninger i udvalget.

Jeg takker for den velvilje, der er vist over for lovforslaget. Jeg udtrykker håbet om en hurtig behandling, fordi det er nødvendigt, at vi meget snart kan give kommunerne besked om, hvordan de skal lægge deres undervisningsplaner til rette for det kommende år.

(Kort bemærkning).

K. B. Andersen: Det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen havde åbenbart ikke helt forstået, hvad jeg ville med mine citater før. Jeg synes nu, det fremgik ganske klart, men skal sige det ganske kort og derfor forhåbentlig klart. Hvis vi i 1957-58 havde fulgt de konservatives skolepolitik, så havde vi haft en lærermangel, der var adskillige tusinde større, end den er. Det er ikke for at lægge op til en skolepolitisk diskussion, for der var punkter, hvor vi ikke stod langt fra hinanden, men det er det faktiske forhold, og det giver en meget dårlig baggrund for advarslerne til de partier, der gennemførte den nye skolelov.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

K. B. Andersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste dag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om læreruddannelsen på Færøerne.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 549, fremsættelsen i tidenden sp. 1483).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Dupont: På grund af det ærede medlem hr. Johan Nielsens fravær skal jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag.

Når vi behandler de færøske anliggender, er det som regel en ajourføring af gældende love for den øvrige del af riget, der er tale om. Det er også tilfældet med dette lovforslag, blot med den forskel, at læreruddannelsen på Færøerne ikke tidligere har været lovfæstet, men har grundet sig på en af undervisningsministeriet i 1939 fastsat vedtægt for Færøernes seminarium. Selv om der er foretaget visse ændringer i denne vedtægt i 1944 og 1946, har man ikke foretaget revisioner efter seminarielovgivningen i 1954. Der har således været en noget løs opbygning af seminariet, hvilket har resulteret i, at der i øjeblikket er yderst dårlige lokaleforhold, hvortil kommer, at ordningen ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser den udvikling, der har fundet sted med det stigende antal eksamensafdelinger i det færøske skolevæsen.

Det må derfor hilses med tilfredshed, at landsstyret og skoledirektionen på Færøerne nu er nået frem til forslag, der tilgodeser hele udviklingen, og samtidig har taget tråden op fra seminarieloven af 1954. Lagtinget er enstemmigt gået ind for det af den højtærede undervisningsminister fremsatte forslag. Det bygger på seminarielovgivningens 4-årige undervisning efter en forudgående præparandklasse, hvorved man sikrer sig, at eleverne har de fornødne forudsætninger og kundskaber, så de kan bestå optagelsesprøven, der i øvrigt er skærpet. Der indføres i lighed med landets øvrige seminarier en linjedeling, der dog af praktiske grunde koncentrerer om to faggrupper, en matematisk-naturvidenskabelig linje, omfattende matematik, naturlære, naturhistorie og geografi, og en sproglig linje, omfattende færøsk, dansk, engelsk og tysk. Eksamensbevisernes indhold regu-

[Dupont.]

leres i overensstemmelse med den gældende seminarielov, hvilket også må betegnes som et fremskridt i forhold til den bestående ordning.

Jeg kan i et og alt anbefale lovforslaget til vedtagelse, men jeg vil dog spørge den højtærede minister, om der kan siges noget om, hvornår bygningsforholdene både for seminariet og den påtænkte øvelsesskole i forbindelse med seminariet kan forventes gennemført. Det er min opfattelse, at det haster med en udbygning af seminariets lokaler, ganske særlig da lærermangelen er mindst lige så stærkt udtalt dér som her.

Endelig ønsker jeg den højtærede undervisningsministers redegørelse for lovforslagets § 1, stk. 3, der siger, at lærere, der er uddannet på Færøernes seminarium, har adgang til ansættelse i embeder i folkeskolen på Færøerne. Skal dette forstås derhen, at de alene har adgang til ansættelse på Færøerne? Vel er jeg indforstået med, at denne lov naturligvis i særlig grad skal afhjælpe lærermangelen på Færøerne, men uddannelsen lægges vel også sådan til rette, at det er muligt for færøske lærere at tage ansættelse i den øvrige del af riget.

Da det er min opfattelse, at vedtagelsen af dette lovforslag haster af hensyn til de færøske skoleforhold og lærermangelen, skal jeg anbefale lovforslaget til hurtig og villig behandling og ser det gerne gennemført uden udvalgsbehandling.

Johan Poulsen: Færøernes lærerskole, som blev oprettet i 1870, har i de ca. 90 år, der er forløbet siden dens start, ført om ikke en skyggetilværelse, så dog en tilværelse på skyggesiden.

Til at begynde med var uddannelsen kun 2-årig, senere belv den 3-årig, og siden 1939 har den været 4-årig ligesom ved de øvrige seminarier i kongeriget.

Det første hold, der blev dimitteret fra lærerskolen i Thorshavn, bestod udelukkende af mandlige elever, men allerede i 1872 åbnedes der adgang for kvindelige elever, og siden da har der været den samme adgang til optagelse og dimission fra lærerskolen for elever af begge køn.

I 1907 fik lærerskolen navneforandring; dens officielle navn blev ændret til Færøernes seminarium, men fremmedordet „semina-

rium“ er aldrig slået rigtig igennem, og det gamle „lærerskolen“ er stadig den almindeligt anvendte betegnelse for institutionen.

Skønt statsseminarium har lærerskolen i sin mere end 90-årige tilværelse aldrig haft egne bygninger eller lokaler, men har i alle disse mange år været henvist til at benytte lejede lokaler fortrinsvis i Thorshavns mellem- og realskole, men også undertiden sådan, at de har ligget adskilt, spredt op til tre forskellige steder i byen.

Færøernes seminarium har heller ikke som andre seminarier, endsige som statsseminarier, haft en til seminariet fast knyttet lærerstab, men har været henvist til at lade undervisningen formidle ved timelærere, der gennem årene fortrinsvis er hentet fra de ved Thorshavn mellem- og realskole fast ansatte lærere — efter studentkursusets oprettelse i slutningen af trediveerne også fra „studenterskolen“s lærerstab.

Disse to for institutionen aldeles grundlæggende forhold: lejede lokaler, der som regel har haft andre brugere med fortrinset til benyttelse af lokalerne, og en lærerstab, der som timelærere har haft undervisningen ved seminariet som bibeskæftigelse, må nødvendigvis i nogen grad have præget undervisningen. Uanset disse særdeles vanskelige forhold er der i årenes løb gennemgående udført et trofast og dygtigt arbejde af de mnage, som har virket som lærere ved seminariet. Stillingen som seminarieførstander — betegnelsen seminarirektor vil først være legaliseret efter vedtagelsen af det foreliggende lovforslag — har lige siden lærerskolens oprettelse i 1870 været bestridt af overlæreren — senere skoleinspektøren — ved Thorshavn mellem- og realskole, således at den til enhver tid fungerende overlærer eller skoleinspektør ved nævnte skole samtidig har været leder af seminariet.

Færøernes seminarium og Thorshavns mellem- og realskole har på denne måde været en slags dobbelt institution med fælles lokaler og for den overvejende dels vedkommende også fælles lærere, hvor mellem- og realskolen har været fællesinstitutionens første og vigtigste led, medens seminariet har været det sekundære. Dette afhængighedsforhold til mellem- og realskolen med hensyn til lokaler og lærerkræfter har nød-

[Johan Poulsen.]

vendigvis medført en u hensigtsmæssig spredning af undervisningen ved seminariet, da denne under hensyn til det anførte som regel er blevet henlagt til et tidspunkt på dagen, hvor såvel lokaler som lærerkræfter ved mellem- og realskolen er disponible, d. v. s. hen på eftermiddagen, efter at mellem- og realskolens sædvanlige skoledag er afsluttet.

Sådan har det været gennem en lang årrække. Man har nok i de senere år bestræbt sig for at få mere samling på undervisningen, navnlig således at det ældre hold seminarieelever i det omfang, det har været muligt, har fået deres undervisning henlagt til normal skoletid. Hertil kommer endvidere, at der ikke er knyttet nogen fast øvelsesskole i praktik til seminariet, ligesom der også savnes en præparandklasse, hvor eleverne kan få en fyldestgørende forberedelse til optagelse på seminariet.

Skønt det foreliggende lovforslag ikke omhandler seminariet eller de til dette hørende nødvendige bygninger, men kun den egentlige uddannelse med hensyn til kundskabstilegnelsen, har jeg dog anset det for hensigtsmæssigt også at berøre disse forhold, da jeg mener, at det er vel egnet til at give ærede medlemmer af det høje ting et indtryk af, hvor påkrævet det er, at vi får en tidssvarende ordning, en ordning, som imødekommer alle berettigede krav på dette for vort samfund så fundamentale område.

De gældende bestemmelser om seminarieundervisningen på Færøerne er fastsat i undervisningsministeriets vedtægt af 2. maj 1939 med senere ændringer. Med den på så godt som alle områder eksplosive udvikling, der har fundet sted på øerne efter sidste verdenskrig, er udviklingen løbet fra den gældende lovgivning, der ikke mere er tidssvarende og navnlig ikke i tilstrækkeligt omfang tager hensyn til de krav i undervisningen, der stilles i det stadig stigende antal eksamensafdelinger i folkeskolen på Færøerne. Vil man kort opsummere de fremskridt, det foreliggende lovforslag indebærer i forhold til de gældende bestemmelser, bliver det følgende:

1) Seminariet får sin egen rektor og sin egen lærerstab, der får fuldt timetal og

dermed fuld beskæftigelse ved selve seminariet eller eventuelt ved den til seminariet knyttede præparandklasse og øvelsesskole i modsætning til den nuværende ordning med lærere, der er timelønnede og har undervisningen ved seminariet som bibeskæftigelse.

2) Ved oprettelse af en præparandklasse imødekommes et stærkt behov for dygtiggørelse af eleverne med senere optagelse på seminariet for øje.

3) Ved oprettelse af en til seminariet knyttet 7-klasset øvelsesskole kommer seminarieelevernes praktiske øvelser i skolegerning under fastere former og under ledelse af lærere, der må antages at have særlige kvalifikationer til at lede og forestå denne del af de vordende læreres uddannelse. Det vil afgjort være et betydningsfuldt fremskridt i forhold til den nuværende ordning.

4) Ved den foreslåede linjedeling:

a) en matematisk-naturvidenskabelig linje, omfattende fagene matematik, naturlære, naturhistorie og geografi, og

b) en sproglig linje, omfattende fagene færøsk, dansk, engelsk og tysk, skabes mulighed for at bibringe eleverne sådanne kundskaber i de nævnte fag, som må anses for ønskelige og nødvendige, navnlig ved undervisningen i eksamensafdelingerne, hvor bl. a. tysk er obligatorisk fag. Disse muligheder er ikke til stede ved den nugældende ordning, der således ingen plads levner for faget tysk.

Endelig kan jeg som det sidste punkt nævne, at seminariet får egen, selvstændig bygning. Opfyldelsen af det sidstnævnte punkt er ikke en umiddelbar følge af vedtagelsen af det foreliggende lovforslag, men da det må betragtes som et betydningsfuldt led i den påtænkte reform af læreruddannelsen, er det naturligt også at nævne det i denne sammenhæng.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, vedtog Færøernes skoledirektion i 1957 at nedsætte et udvalg med den opgave at undersøge seminariets forhold og fremkomme med forslag til en nyordning af seminarieundervisningen. Udvalget afgav i 1959 betænkning, ledsaget af et forslag til lov om læreruddannelsen på Færøerne. Dette forslag er efter at være gennemgået af de lokale instanser: Fær-

[Johan Poulsen.]

øernes skoledirektion og Færøernes landsstyre, med nogle mindre ændringer forelagt Færøernes lagting, der den 21. april 1960 har vedtaget landsstyrets forslag, hvorefter undervisningsministeriet efter henstilling fra færøsk side på grundlag af lagtingets vedtagelse har udarbejdet det foreliggende lovforslag.

Efter de foreliggende beregninger skønnes vedtagelse af det foreliggende lovforslag ikke at ville medføre større udgifter for statskassen til lærerlønninger end den nuværende ordning. Udgifterne til opførelse og drift af øvelsesskolen tænkes afholdt på sædvanlig vis, idet nævnte skole sandsynligvis vil indgå som et led i Thorshavns kommunale skolevæsen.

Idet jeg personlig som repræsentant for Færøerne udtaler min tilfredshed og påskønnelse over for den højtærede undervisningsminister for lovforslagets fremsættelse, skal jeg som venstres ordfører give lovforslaget mit partis varme tilslutning og anbefale en hurtig og velvillig behandling i dette høje ting.

Jeg skal ikke for mit vedkommende have noget imod, at forslaget går direkte til anden behandling uden udvalgsbehandling.

Hanne Budtz: Lovforslagets vedtagelse vil betyde en væsentlig forbedring af læreruddannelsen på Færøerne, og det vil mit parti med glæde støtte, selv om — det er vel netop en følge af de særlige forhold deroppe — der kun kan gives mulighed for valg mellem de nævnte to faggrupper.

Der er et andet punkt, jeg navnlig gerne ville gøre en bemærkning om, nemlig den øvelsesskole, der skal være knyttet til seminariet. Den skal være mindst 7-klasset. Vi kunne fra mit partis side ønske, at der var mulighed for, at det blev en 8-klasset øvelsesskole med henblik på et fremtidigt 8. skoleår, som vi ønsker både her og på Færøerne.

Jeg har forstået, at der ikke er mange færing, der benytter uddannelsen ved seminarierne her i den øvrige del af riget, og at det igen er den mindste del af dem, der vender tilbage med den uddannelse, de har fået hernede. Så meget mere grund er der til snarest muligt at få dette lovforslag vedtaget og gennemført, og heller

ikke mit parti nærer noget ønske om, at det skal gå til udvalgsbehandling.

Grethe Philip: Vi har nu gennem en årække haft en levende debat om skolen og skoleundervisningen. Vi har vel ikke alle den samme opfattelse af, hvordan skolens struktur skal være, måske heller ikke den samme opfattelse om alle enkelthederne i undervisningen. Men jeg tror, alle er enige om at lægge overordentlig stor vægt på at udbygge skoleuddannelsen og på at gøre den bedst muligt egnet til at forberede de unge til at gå ud i livet som mennesker, som medborgere og samfundsborgere og som deltagere i erhvervslivet. Hvor langt vi når henimod disse mål, vil i høj grad være afhængigt af uddannelsen hos vore lærere. Uden dygtige, fagligt kvalificerede lærere når vi ingen vegne, og det gælder naturligvis i lige så høj grad på Færøerne som for den øvrige del af landet. Jeg ser derfor med glæde, at det foreliggende lovforslag indeholder en række bestemmelser, der vil føre til en højnelse af seminarieuddannelsen, bl. a. gennem effektivere praktikundervisning og linjedeling.

Jeg har også mærket mig, at der ud over de obligatoriske skolefag er adgang til at indføre yderligere fag på undervisningsplanen. Jeg går ud fra, at dette også omfatter et fag som erhvervsvejledning, der er af så stor betydning, hvis skolen skal kunne give eleverne den fornødne erhvervsorientering. Muligvis er det ikke så helt så stor betydning på Færøerne som i den øvrige del af landet at give denne erhvervsorientering, fordi forholdene måske er noget mere overskuelige. Men jeg vil dog tro, at der også deroppe var mange problemer, som det var værd at drøfte med eleverne i forbindelse med deres indtræden i erhvervslivet.

Jeg vil derfor gerne bede den højtærede undervisningsminister oplyse, hvorvidt der er planer om indførelse af et sådant fag på seminariets undervisningsplan.

I øvrigt kan jeg på mit partis vegne give min tilslutning til det foreliggende lovforslag.

O. Mathiasen: Det fremgår af bemærkningerne, at dette er et lovforslag, der bygger på et meget grundigt forarbejde,

[O. Mathiasen.]

idet det i alt væsentligt bygger på den betænkning, som et sagkyndigt 5 mands udvalg har udsendt som resultat af to års arbejde, og selve forslaget er næsten uændret passeret gennem alle instanser, skoledirektion, landsstyret og lagtinget; det er nu altså fremsat som lovforslag af undervisningsministeren, og her i tinget har det ærede medlem fra Færøerne hr. Johan Poulsen givet det sin varmeste anbefaling. Jeg kan derfor ikke se, der er nogen grund til, at vi her skal drøfte det ret længe. Jeg skal bare kort sige, at så vidt jeg kan se ved at sammenligne dette forslag med den gældende lov af 1954 for seminarieuddannelsen i den øvrige del af landet, er de to ordninger i temmelig nøje overensstemmelse med hinanden, og selv om jeg ikke har noget videre kendskab til forholdene på Færøerne, kan jeg dog se, at det foreliggende forslag byder på betydelige fremskridt i forhold til den gældende lov.

Jeg behøver blot at nævne sådanne ting som indførelse af præparandundervisning, praktikundervisningen, som skal foregå i en til seminariet knyttet ny øvelsesskole, skærpelse af optagelsesprøven, indførelse af delvis linjedeling i uddannelsen, udvidelse af sprogundervisningen o. s. v., alt sammen noget, som vil gøre de nye lærere bedre kvalificerede til at arbejde i folkeskolen, også i eksamensafdelingerne.

Jeg forstår af bemærkningerne, at Færøernes seminarium hidtil har arbejdet under meget dårlige lokaleforhold. Det må derfor hilses med stor glæde, at undervisningsministeriet og myndighederne arbejder med forberedelse til opførelse af en ny selvstændig seminariebygning, og det må håbes, at dette arbejde snarest muligt vil føre til gode praktiske resultater.

Til slut vil jeg gerne understrege det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Dupont stillede til undervisningsministeren, om ikke der var rimelighed i, at de færøske lærere fik adgang til at søge embede i den øvrige del af landet, på samme måde som lærerne henedefra i mange år har haft og stadig har adgang til at søge embede på Færøerne. Foruden at det principmæssigt ville være rigtigt, kunne der også deraf komme en vis vekselvirkning, som

kunne have betydning for begge parter.

Med disse bemærkninger skal jeg tilsige mit partis saglige og velvillige behandling af dette lovforslag, og hvis ikke det ærede medlem hr. Johan Poulsen ønsker udvalgsbehandling, har vi ikke noget imod, at sagen fremmes så hurtigt som overhovedet muligt.

Bækgaard: Jeg skal ikke forlænge debatten på dette sene tidspunkt. Der er 3 grunde til, at mit parti kan anbefale lovforslaget. Den første er, at lovforslaget er udtryk for et ønske fra de færøske myndigheder; den anden er, at der lægges vægt på — som det læses i bemærkningerne til lovforslaget — at det færøske sprog får en god plads i læreruddannelsen, og den tredje og for mig ikke mindst vigtige grund er, at lovforslaget ikke skulle betyde øgede udgifter.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg takker de ærede ordførere for den tilslutning, lovforslaget fik fra alle sider. Jeg har kun ganske enkelte bemærkninger at gøre til de spørgsmål, der er rejst her.

Det ærede medlem hr. Dupont kom med et spørgsmål om skolebyggeriet. Jeg kan dertil sige, at der i en meget nær fremtid vil træde et byggeudvalg sammen, og vi håber, vi kan komme i gang med byggeriet i løbet af indeværende år. Jeg er klar over, at det haster, og de bemærkninger, det ærede medlem hr. Johan Poulsen fremsatte, understreger i høj grad nødvendigheden af, at vi løser dette spørgsmål så hurtigt, som det overhovedet kan lade sig gøre.

Det ærede medlem hr. Dupont spurgte — og det samme gjorde det ærede medlem hr. O. Mathiasen — hvorvidt lærere, der var uddannet på færøsk seminarium, kunne få ansættelse også i den øvrige del af riget. Det kan de ikke; der er altså her en spærring. Jeg mener, at det kan overvejes i forbindelse med den forbedring, der skal finde sted af læreruddannelsen, om der kan indføres dispensationsregler. Men det er altså ikke et spørgsmål, der berører lovgivningen.

Til det ærede medlem fru Hanne Budtz vil jeg gerne sige, at der intet er i vejen for, som lovforslaget er udformet, at man kan have en 8. klasse, og jeg tror, at man i

[Undervisningsministeren.]

høj grad får brug for en udbygning af skolevæsenet på Færøerne også med et 8. skoleår.

Det ærede medlem fru Grethe Philip spurgte, om man kunne få undervisning i erhvervsvejledning. Det er et spørgsmål, vi kan se på, når de nærmere regler for undervisning skal udfærdiges. I øvrigt takker jeg de ærede ordførere for tilslutningen til lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om kommunale valg har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Dalsgaard har meddelt mig, at han ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvorledes vil landbrugsministeren begrundede og forklare, at hans november-prognose om en forventet åbning af eksporten af kalvekød til Italien inden nytåret er slået fejl, og vil ministeren fremsætte en revideret vurdering af udsigterne for denne vigtige eksportgren?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 11. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen.

2) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1960.

3) Første behandling af:

Forslag til lov om visse forhold vedrørende gas-, vand- og afløbsinstallationer og dertil hørende kloakledninger.

4) Første behandling af:

Forslag til lov om vægtafgift af motor-køretøjer m. v.

Mødet hævet kl. 18⁵.

41. møde.

Torsdag den 11. januar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler handelsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om nedsettelse af en forsikringskommission.

I skrivelse af gårs dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om folkeopsparing.

I skrivelse af dags dato meddeler landbrugsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter.

Medlem af folketinget Hanne Budtz har meddelt mig, at hun ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren foranledige, at der nu træffes forberedelser til en adskillelse af radio og TV?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

I skrivelse af 10. d. m. har folketingsmand Kai Moltke, der har haft orlov på grund af sygdom, meddelt, at han fra og med den 16. januar d. å. atter kan give møde i tinget. Stedfortræderen, støberiarbejder Chr. Zastraus hverv som midlertidigt medlem ophører herefter fra den 16. d. m. at regne.